

УДК 352.07:004

Шмиголь Н.М.<sup>1</sup>, Репіна А. Л.<sup>2</sup>, Антонюк А.А.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. БТЕ-0822 НУ «Запорізька політехніка»

<sup>3</sup> st. University Civitas, Warsaw, Poland

### **ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІНСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІЙ НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ І ЯПОНІЇ**

На сучасному етапі розвитку Нідерланди демонструють ефективну модель формування стійкості територій через інституційно організовану систему реагування на ризики. Ключовим елементом є створення «регіонів безпеки», які забезпечують координацію дій між різними службами на місцевому рівні та відповідають за управління надзвичайними ситуаціями. Управлінський підхід базується на системній оцінці ризиків, формуванні регіональних профілів загроз, визначенні критичної інфраструктури та розробці чітких планів реагування. Важливу роль відіграє міжвідомча взаємодія, що забезпечує узгодженість дій органів влади, служб безпеки та муніципалітетів. Така модель орієнтована не лише на реагування на кризи, а

й на їх попередження та прогнозування, що є важливим чинником підвищення стійкості територій [1].

Досвід Японії відображає специфічний управлінський підхід до формування стійкості територій, що базується на поєднанні стратегічного планування, інституційної координації та інноваційного розвитку. Важливою рисою є тісна взаємодія держави та бізнесу, що забезпечує узгодженість рішень і ефективну мобілізацію ресурсів у відповідь на виклики. Управління розвитком територій орієнтоване на довгострокову перспективу з урахуванням потенційних ризиків, що сприяє формуванню стійкої інфраструктури та систем життєзабезпечення. Значну роль відіграє високий рівень людського капіталу, який забезпечує ефективність управління та готовність суспільства до кризових ситуацій. Крім того, впровадження інновацій і технологій дозволяє підвищити адаптивність територій до глобальних змін, що є ключовим елементом забезпечення їх стійкості [2]. Поворотним моментом у розвитку системи стало велике землетрусне лихо Хансін-Авадзі 1995 року, після якого Японія суттєво перебудувала механізми координації між рівнями влади. Катастрофа 2011 року - землетрус магнітудою 9.0, цунамі і ядерна аварія - додатково пришвидшила реформи, а постраждалі громади зазнали безпосереднього впливу на психічне здоров'я, що спонукало до розбудови комплексних систем психосоціальної підтримки [4].

Японія демонструє важливість інституційної координації та технологічної підтримки у формуванні стійкості територій. Ключову роль відіграє Центральна рада з управління при стихійних лихах на чолі з Прем'єр-міністром, до складу якої входять представники всіх міністерств і місцевих адміністрацій, що забезпечує узгодженість дій на різних рівнях управління. Управлінський підхід передбачає централізоване керівництво реагуванням на надзвичайні ситуації, розподіл ресурсів та ефективну комунікацію з населенням. Важливим елементом є використання інноваційних технологій, зокрема систем раннього попередження про землетруси та цунамі, що дозволяє оперативно інформувати населення та мінімізувати наслідки катастроф. Окрему увагу приділено превентивним заходам, зокрема підвищенню інфраструктурної стійкості до природних загроз [3, с.372].

Японія системно підходить до вирішення екологічних проблем і намагається зменшити свій вплив на довкілля. Основна ідея - країна ставить довгострокові цілі зі скорочення викидів парникових газів і переходу до більш екологічної економіки, зокрема планує значно знизити викиди CO<sub>2</sub> (приблизно на 80% до 2050 року порівняно з рівнем 2013 року). Японія використовує комплексний підхід: розвиває відновлювану енергетику, впроваджує енергоефективні технології, змінює підходи до транспорту і

виробництва, а також активно залучає суспільство до екологічних практик, наприклад сортування відходів. Велика увага приділяється інноваціям і технологіям, які допомагають економити ресурси та зменшувати забруднення [9].

Таблиця 1 - Порівняльний аналіз управлінських підходів до формування стійкості територій у Нідерландах та Японії

| Критерій                               | Нідерланди                                                                  | Японія                                                                                               |
|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Природа основних загроз                | Повені (морські та річкові): понад 60% території у паводкозагрозливих зонах | Мультинебезпека: землетруси, цунамі, тайфуни, вулкани                                                |
| Ключова нормативна основа              | Закон про воду (Waterwet, 2009); Закон про регіони безпеки                  | Базовий закон про заходи у разі катастроф (1961); Сендайська рамкова програма (2015)                 |
| Модель врядування                      | Децентралізована: водне управління + Програма «Дельта»; 25 регіонів безпеки | Ієрархічна з елементами децентралізації; національна + місцеві координаційні платформи (понад 50 р.) |
| Роль місцевих органів влади та громади | Значна роль водного управління; обмежена участь громад у прийнятті рішень   | Громади - «перші рятувальники»; ініціатива Machizukuri після GEJE 2011                               |

*Складено автором на основі: [1, 4, 6, 7].*

Порівняльний аналіз (табл.1) засвідчує, що нідерландська та японська системи управління стійкістю формувались під впливом принципово різних умов, проте обидві виявляють конвергентні тенденції. По-перше, обидві країни пройшли шлях від реактивного реагування до превентивного, ризик-орієнтованого управління. По-друге, обидві системи ґрунтуються на багаторівневій координації: Нідерланди - через водне управління і Програму «Дельта», Японія - через мережу національних і місцевих платформ. По-третє, в обох системах зростає визнання ролі громад та місцевих органів влади як ключових суб'єктів стійкості.

Принципова відмінність полягає в акцентах: нідерландська модель орієнтована на технічну інфраструктуру та нормативне регулювання, японська - на громадську відповідальність і культуру безпеки. Для України обидва підходи можуть слугувати взаємодоповнюючими орієнтирами: нідерландська концепція - для реструктуризації нормативно-правового регулювання у сфері цивільного захисту, японська концепція - для розбудови стійкості на рівні громад і формування культури безпеки серед населення.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Управління кризами: нідерландський досвід для українських громад. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/upravlinnya-kryzamy-niderlandskyy-dosvid-dlya-ukrayinskyh-gromad#:~:text=Практичні%20онлайн-сесії%20з%20управління%20кризами%20«Безпека,%20захищеність,підтримк и%20Міністерства%20закордонних%20справ%20Королівства%20> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Городня Н. Специфіка суспільно-економічної моделі Японії та її еволюція в умовах глобалізації. *Дослідження світової політики*: збірник наукових праць. 2006. Вип.34. С.198-219.
3. Кашенко Д. В. Зарубіжний досвід публічного управління в умовах надзвичайних ситуацій. *Актуальні проблеми державного управління*. 2024. № 2 (65). С. 370-382. DOI: <https://doi.org/10.26565/1684-8489-2024-2-19>
4. Захист психічного здоров'я в умовах стихійних лих та надзвичайних ситуацій в Японії Досвід минулого та погляд в майбутнє. Інститут охорони здоров'я та глобальної політики Японії (HGPI), 2022. 35 с.
5. Як Японія вирішує екологічні проблеми. URL: <https://rubryka.com/article/ekologia-japan/#:~:text=Довгострокова%20мета%20Японії%20–%20скорочення%20викидів%20CO2, до%202050%20року%20від%20рівня%202013%20року> (дата звернення 10.04.2026).
6. Driessen P. P. J., Hegger D. L. T., van Rijswijk M. Adaptation to Climate Change in Dutch Flood Risk Management: Innovative Approaches and Related Challenges. *Utrecht Law Review*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.36633/ulr.860>
7. Шмиголь Н. М., Бирський В. В., Антонюк А. А. Strategic imperatives and social innovations in managing product environmental performance in the context of a circular economy. *Управління змінами та інновації*. 2024. Вип.9. С. 7-10.